

גליוני ביום דוד

משיעורי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

שנה א | גליון כה

דחבה מני ים

פרשת צו

זאת תורת העולה

א) עולה על הרהורי הלב. ב) מכפרת על מחשבת עבודה זרה. ג) אין צו אלא ע"ז. ד) עיקר החטא במחשבה. ה) כפרת תמיד. ו) שריפת הקליפות. ז) שלא לשמה. ח) תולעת דקדושה. ט) תולעת שלא לשמה. י) וצדיקים ילכו במ.

הושע ה, יא) עשוק אפרים רצון משפט כי הואיל הלה אחר י צו.

עיקר החטא במחשבה

והטעם דבחסא עבודה זרה מתחייבין אף על המחשבה יש לומר, כיון דעיקר החטא בעבודה זרה זה הכוונה, כמו שאמרו בסנהדרין (סא, ב.) "איתמר העובד עבודה כוכבים מאהבה ומיראה [היינו מאהבת מאן דהו או כי מתיירא ממנו] רבא אמר פטור, אי קבליה עליה באלוה אין, אי לא לא." משמע להדיא, דעיקר החטא הוא רק כאשר הוא מכיין לעבדו באמת ולקבלו על עצמו באלוה ה', והקבלה הזאת היא במחשבת הלב, דעל ידי הכוונה נעשה מודה בעבודה זרה, ועל ידי המחשבה נעשה כופר בעבודה זרה, ולכך דוקא בחטא עבודה זרה נענשים אפילו על המחשבה.

כפרת תמיד

והנה כשם שפרשת הרמת הדשן ניתנה בלשון צו, כן פרשת התמיד שהיא גם כן קרבן עולה ניתנה בלשון צו, כדכתיב (במדבר כח, א.) "צו את בני ישראל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֵת קִרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ." ואם כן גם פרשת התמיד באה לכפר על חטא עבודה זרה, ולכך צריך לשרוף אותה בבוקר בבוקר. ואף שקרבן תמיד בא לכפר על כללות החטאים, כמו שמצינו במדרש (במ"ד סא, א.) "אמר רבי יהודה בר רבי סימון, מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר על עבירות שבליילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום." מכל מקום היה לו התייחדות מיוחדת לכפר על חטא עבודה זרה, כדחזינן ממה שנאמר בלשון (ויקרא כד, א.) "צו את בני ישראל".

שריפת הקליפות

והוא שמצינו בדברי האר"י הקדוש בשער הכונות (הרשי תפילת השחר דרוש א.) "ענין צו את בני ישראל כו', את קרבני לחמי כו', כבר ביארנו כי כל אלו הקרבנות הם למטה בעולם העשיה, וכבר ידעת כי עולם העשיה הוא סוד שם א"ל אדני" שהם בגימטריא צ"ו, וזהו רמז באומרו (ויקרא כד, ב.) צו את בני ישראל, וכמו שאמרו בזהר בפרשת צו כי

המצטרף עמו. וכן מצינו להדיא בגמרא סנהדרין (נב, ב.) "אלא ויצו זו עבודה זרה, מאי משמע, רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי, חד אמר (שמות לב, ח) סרו מהר מן הדרך אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוּ לָהֶם וגו'. וחד אמר

פנינה מן הים

לכפר על חטא העגל

"וַיִּשְׁחַט וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל תְּנוּף אֲזָן אֶהָרֹן הַיְמִינִית וְעַל בְּהֵן דָּו הַיְמִינִית וְעַל בְּהֵן רְגֵלוֹ הַיְמִינִית, וַיִּקְרַב אֵת בְּנֵי אֶהָרֹן וַיִּתֵּן מִשֶּׁה מִן הַדָּם עַל תְּנוּף אֲזָנָם הַיְמִינִית וְעַל בְּהֵן יָדָם הַיְמִינִית וְעַל בְּהֵן רְגֵלָם הַיְמִינִית וַיִּזְרַק מִשֶּׁה אֵת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב." (ויקרא ט, כב-כד)

ונראה לבאר מדוע נצטוו למשוח דווקא אלו איברים, על פי מה שכתב רש"י בתחילת פר' שמיני (ויקרא ט, ב.) "קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה". ושמיני מיינה שהיה לאהרן פגם וחטא בעת בואו אל העבודה עבור חלקו בעגל, ופגם זה היה שריו גם על בניו, כמו שמפורש ברש"י בהמשך פר' שמיני (י, ב.)

וכבר ביארנו כמה פעמים, דחטא העגל היה כמו חזרה על חטא עץ הדעת, וכמו שנאמר (הושע ו, ז.) "והמה כאדם עברו ברית", ואמרו חז"ל (עבודה זרה ה, א.) "רבי יוסי אומר, לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המוות שולט בהן, שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם, חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון". ושם בחטא עץ הדעת היה פגם מיוחד באזון, כמו שנאמר (בראשית י, א.) "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך". וכן היה פגם מיוחד בידים וברגלים, כמו שמצינו בהבדלה שצריך להסתכל על הצפרנים, ומבואר בדברי האר"י הק' (שער ההקדמות עה, א.) "כי הצפרנים הוא לבוש נהורא ממש של הקדושה, השלביש קודשא בריך הוא לאדם הראשון, אלא שהוא לבוש קשה בטבעו, לפי שהוא שרשי הקליפות בזכות ודקות רב, ועדיין הם קדושה, עד מה שמגדילים, עד סיום בשר האצבע, ומה שעודף מן הצפורן ולחוץ, הוא קליפה". ואם כן מיושב היטב למה ציוה הכתוב לדורות בכל פעם שנכנסים אל המקדש: "ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו", וביחוד ציוה ביום שהתחנכו לעבודה לקדש בוהן יד ובוהן רגל, כדי למחות את רושם חטא עץ הדעת, שחזר לישראל ע"י חטא העגל, ושם נפגמה השמיעה, וגם אצבעות הידים ורגלים. (שיעור 541 צו עז)

"וַיִּדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צו את אֶהָרֹן וְאֵת בְּנָיו לֵאמֹר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל היללה עד הבקר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח בּוֹ." (ויקרא א, א - ב)

עולה על הרהורי הלב

במדרש בפרשתנו (ויקרא א, א.) דרשו: "הוא העולה על מוקדה על המזבח - אמר רבי שמעון בר יוחאי לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב, א"ר לוי מקרא מלא הוא (יחזקאל כ, ג.) והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים וגו'. ממי אתה למד מבניו של איוב (איוב א, ד.) והלכו בניו ועשו משתה... (שם ה, ה.) והשפים בבקר והעולה - אמר רב יודן, בר חלפיי בעי, מספר ימים, או מספר בניו ובנותיו, או מספר כל קרבנות שבתורה, כשהוא אומר (שם) כי אמר איוב אולי חטאוי בני וברכו אליהם בלבבכם, הדא אמר אין העולה בא אלא על הרהור הלב". ובפשטות כוונת המדרש דכל קרבן עולה מכפר על הרהור הלב, וכן הביא הרמב"ן בפרשת ויקרא (ט, א.) את דברי המדרש, וביאר: "הטעם שלפי שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה', לפיכך כולה עולה לה".

מכפרת על מחשבת עבודה זרה

והנה חטא עבודה זרה חלוק מכל העבירות שבתורה, דכל עבירות שבתורה אין נענשים בהם על הרהור הלב, אך בעבודה זרה כתיב (יחזקאל יד, ה.) "למען תפשו את בית ישראל בלבבם", וילפו מינה בגמרא קידושין (נא, ב.) דבעבודה זרה נענשים אף על המחשבה בלבד. ואם כן כשהעולה מכפרת על הרהורי הלב, אף דחאי הכוונה דמכפרת על הרהורי כל העבירות, אך ביחוד תכפר על הרהור עבודה זרה, דהרי בעבודה זרה מתחייבים אף על המחשבה.

אין צו אלא ע"ז

וכן מבואר להדיא בזה"ק פרשת צו (ח"ג, א-ב.) "צו את אֶהָרֹן וְאֵת בְּנָיו לֵאמֹר - רזא הכא, דהא אוקימנא לית צו אלא עבודת כוכבים ומזלות, והכא אתייהבת ליה, לאתוקדא ההיא מחשבה רעה, ולאעברא לה מגו קודשא, בהאי רעותא דסלקא לעילא, ובהא תננא, ותרבין דאתוקדן. בגין לאתעברא מן קודשא". ומפורש להדיא דהאי פרשתא צו את אֶהָרֹן וְאֵת בְּנָיו לֵאמֹר זאת תורת העולה, מדבר בחטא עבודה זרה, שצריך לשרוף מחשבה רעה זו באש היא וכל

בקשו רחמים על הנער
חיים שמואל בן ליבא
שנמצא בתרדמת וכאשר עשה עמנו נסים
בימים ההם בן יעשה עמנו בזמן הזה

נתרם ע"י ידידנו הדגול
הרב יואל גינזבערג שליט"א
ודעייתו
לבריכת והצלחה בכל הענינים

נתרם ע"י ידידנו הדגול
הרב אליעזר דידער שליט"א
ודעייתו
לברכת הצלחה בכל הענינים

וצדיקים ילכו בם

ומבואר היטב עומק דברי רבותינו דהעולה מכפרת על הרורוי הלב, דהא כוונת עשיית המצוה לשמו או שלא לשמו הרי הוא דבר המסור ללב, דבעשייה עצמה אין ניכר שום הבדל אם נעשה לשמו או שלא לשמו, וכמו שאמר בגמרא נזיר (כג, ב): "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (הושע ד, י) כִּי יִשְׁעִים יִרְכְּזוּ ה' וְצִדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָּם, משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהו, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו בם, זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יפשולו בם". ומשום דבעצם העשייה אין ניכר כלל אם מכוי לשם מצוה או לשם אכילה גסה, רק היא מחשבה כמוסה בעומק הלב, ונמשל לתולעת קטנה שמכרסמת בעץ גדול עד שמרקיבתו מבפנים.

ועל אף שבמעשה האכילה, אותם שני בני אדם שוו באכילתם, אף על פי כן על זה נאמר צדיקים ילכו בם, ועל זה נאמר פושעים יכשלו בם, כי זה כיון לשם מצוה והרי הוא נקרא צדיק, וזה כיון לשם הנאת כרסו ונחשב פושע ה", ועל כן עולת התמיד מכפרת ביחוד על הרורוי הלב דהא היא מכנעת התולע דסטרטא אחרא, דהוא הכוונה שלא לשמה אלא לתועלת, ובזה זוכים להכלל בכלל "וצדיקים ילכו בם".

(ב"מ דרך תורה פרשת צו מאמר א)

שנתבאר אצלנו, כי יש תולעת בקדושה והוא סוד שם אב"ג ית"ץ (שם ראשון דאנא בכח) שהוא בגמטריא תולע, כי הוא סוד החדש המתגבר ומתגלה ומאיר בכל בוקר ובוקר כמבואר בזהר... והנה כדמיון התולעת הזה שבקדושה, יש כנגדו תולע אחד בקליפות בסטרטא אחרא, וגם הוא מתעורר בכל בוקר לכלות את העולם ח"ו, וה' יתברך ברחמינו מגלה התולע שבקדושה שהוא אור החדש הנזכר, בסוד (בראשית יט, כז) וְיִשְׁכַּם אֲבָרְהָם בְּבֶקֶר, וזה סוד ענין התמיד הנאמר בו עולת תמיד, כי אותיות עולת הם היפוך תולע, ועל ידי עולת תמיד הנעשית בכל בוקר, היה נכנע התולע הטמא דסטרטא אחרא".

תולעת שלא לשמה

ואם תאמר מהו גדר התולע הזה של הסיטרא אחרא המתעורר בכל יום, כבר פירשו המגיד הקדוש מקאזניץ בביאורו על התיקונים (תיקון כא דף ג, א): "כי עץ שיש בו תולעת הוא אותיות תועלת, רצונו לומר כשמחשב ויועץ בעבודתו לשום תועלת עצמו, הוא פסול למזבח, שיש בו כבר אחוריים ואחיות החיצונים". והיינו כשעושה מצוה שלא לשמה בשביל תועלת וכדומה, וזה התולעת המכלה כל דבר שבקדושה, ולכן היה עולת התמיד מוקטר כליל לה, ללמד דהעושה מצוה צריך שיהיה כל רצונו ושאיפתו כליל לה' יתברך. ובזה היה מוכנע התולעת דסטרטא אחרא בהיות התמיד מוקטר כליל לשמו יתברך.

הקליפות הנאחזות בעשייה, הם קשות וחזקות מאד, וצריך לשפרם באש. כי זהו סוד מה שאמר חז"ל אין צ"ו אלא עבודה זרה. כמו שאמר הכתוב כי הואיל אפרים הלך אחרי הצ"ו". הרי מבואר להדיא דטעם שריפת התמיד הוא לצד הקליפות הנדבקות בו, ולכן נאמר בלשון צו ואין צו אלא עבודה זרה.

שלא לשמה

ובאמת עיקר שורש חטא עבודה זרה מתחיל, כאשר האדם אינו מכוי לקיים מצוה וללמוד תורה לשם פעלו, לכבוד הקדוש ברוך הוא, כידוע מדבריו הנוראים של הרה"ק בעל הקדושת לוי (פרשת יתרו): "זהו גם כן כוונת בעל האגדה שמתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו במצרים, ובוודאי לא יעלה על הדעת חס ושלוש שעבדו עבודה זרה ממש, רק שהיו עובדין שלא לשמה וזה נקרא עובד עבודה זרה, מחמת שעובד את עצמו ולא עובד להבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט, וזה מוחין דקטנות". ומשום דכאשר האדם מכוי שלא לשמה, הרי הוא מראה שאינו עובד את הקב"ה אלא את עצמו, ואם כן הוא מחשיב את עצמו כבר מעלה.

תולעת קדושה

ולכפר זאת אומרים בכל יום פרשת קרבן עולת התמיד, כמבואר באר"י הקדוש שם בהמשך דבריו: "גם בפסוק (במדבר כו, ו) עלת תמיד העֶשֶׂה כו' - תכוין במילת עולת, אל מה

¹ ידוע דיש ארבע עולמות, אצילות בריאה יצירה עשייה, בריאה יש צירוף א-ל-ש-די, ביצירה יש צירוף א-ל-הו"ה גימטריא מזב"ח, ובעשייה יש צירוף א-ל-אדנ"י.
² הכוונה לפסוק (הושע ה, יא): "עשוי אפרים רצוץ משפט פי הואיל הלך אחרי צ"ו".

דבר בעיתו

פרשת פרה

אבל לא השיג רק בחכמה זעירא שהיא בחינת המלכות. ועיין בזה"ק באריכות שדרשו כל פרשת פרה אדומה.

וכן במדרשים (פסיקתא דרב כהנא - פסקא דאית פסיקתא רבי דרשו פרשת פרה כנגד שעבוד ארבע מלכיות, והאמת היא דתיקון מדת המלכות הוא ענין עמוק מאד לבאים בשערי הדעת, אך לפי פשוטו יש לומר, דפרה אדומה באה ללמדנו דעיקר עבודת האדם הוא בקבלת עול מלכותו יתברך. שכן מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקדוש יש לרבונו של עולם עד בלי שיעור, אך מדת מלכותו יתברך מתקדשת רק על ידי התחננות שיש להם בחירה. וכאשר יש לאדם נסיון, ואפילו הכי הוא בוחר לעשות רצון קונו וחפץ צורו, בזה הוא ממליך את ה' יתברך בעולמו. ונאמר (משל כ, כז): "יגד ה' נשמת אדם". וכמעשה הידוע עם גאון ישראל רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שראה סנדלר עובד עד מאוחר, ושאל אותו למה הוא לא עולה על משכבו, ענה לו אותו סנדלר כי "כל זמן שני דולק אפשר לתקן, ורבי ישראל סלנטר בקדושתו ובחסידיותו נרעש ונפחד מזה, כי כך כל זמן שהנשמה בקרבו אפשר וצריך לשוב בתשובה. וברוך ה' כולנו חיים וקיימים ה' יתברך יעזרנו לתקן כל מעשינו - לתקן עולם במלכות שד-י, ומלכות הרשעה מהרה תעקר, ולא יהיה עוד שום חולי, ונושע בישועת עולמים, ונזכה לחג הפסח שבשבילו באה תורת הפרה, כאשר כל ישראל מסובים יחד, ונאמר לפניו שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשינו, כמו שנאמר (שעיהו לה, י): "ופדונו ה' יִשְׁבֹּן וְגָאֵר צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׂגוּ וְנָסוּ יִגְוּ וְאָנְחָה". (שיעור

520 כ תשא פרה תפא)

רמז כי 'אחכמה' והיא 'רחוקה' גימטריא 'דיני' פרה אדומה" בדקדוק".

ואם כן מבואר היטב ענין התמרמרותו של שלמה המלך למה לא זכה להשיג טעמי פרה, כי שלמה המלך כשעמדה בפניו הבחירה מה לבקש מאת ה', לא ביקש עושר וכבוד רק חכמה, כמו שנאמר (דברי הימים א, ג, ד-ה): 'בְּלִילָהּ הָיָה נִרְאָה אֵלָיִים לְשַׁלְמָה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאֵל מֶה אֲתוֹן לָךְ, וַיֹּאמֶר לְשַׁלְמָה... חֲכֵמָה וּמִדְּעַת תֵּן לִי וְאֶצְאֶה לְפָנַי הָעַם הַזֶּה וְאֶבְרָאָה כִּי מִי יִשְׁפֹט אֶת עַמּוֹךְ הַזֶּה הַגָּדוֹל, וַיֹּאמֶר אֵלָיִים לְשַׁלְמָה יַעַן אֲשֶׁר הִיָּתְּתָה אֶת עַם לְבָבְךָ וְלֹא שָׁאֲלָתָ עֵשֶׂר נְכָסִים וְכַבֹּד וְאֶת נַפְשׁ שְׂנֵאִיךָ וְגַם יָמִים רַבִּים לֹא שָׁאֲלָתָ וְתִשְׁאַל לָךְ חֲכֵמָה וּמִדְּעַת אֲשֶׁר תִּשְׁפֹּט אֶת עַמִּי אֲשֶׁר הִמְלַכְתִּיךָ עָלָי, הֲחֲכֵמָה וְהַמִּדְּעַת נִתְּנוּ לָךְ וְעֵשֶׂר וְנְכָסִים וְכַבֹּד אֲתוֹן לָךְ אֲשֶׁר לֹא הָיָה כֵן לְמִלְכִים אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ וְאַחֲרָיִךְ לֹא יִהְיֶה כֵן'. ואף על פי כן שלמה המלך לא זכה להשיג טעמי פרה.

ואפילו שרש"י (במדבר ט, כב) מביא טעם למצות פרה בשם ר' משה הדרשן: "משל לבן שפחה שטינה פלטיץ של מלך אמרו תבא אמו ותקנה הצואה כך תבא פרה ותכפר על העגל". מכל מקום אין זה אמיתות הטעם, אלא מליצה בעלמא, וסוד הפרה שמכפרת על עוון העגל הוא על דרך שנאמר (משל ב, ג): 'כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא'. ודרשינו עלה אל תקרא אם אלא אם (עיין ברכות ז, א), דהיא בינה - תשובה עילאה. והמלכות מקבלת מהבינה עילאה, ובזה"ק מבואר (רעיא מהימנא ח"ג פרשת פתח רכב, א), דלכך משה רבינו ידע סוד טעמי פרה ולא שלמה המלך, כי משה רבינו השיג בבינה עילאה ושלמה ביקש להשיג בחכמה עילאה

איתא במדרש בפרשת חקת (במדבר רבה יט, ה): 'רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, ארבעה דברים יצר הרע משיב עליהן, דכתיב בהן חוקה, אשת אח, וכלאים, ושעיר המשתלח, ופרה אדמה. אשת אח, דכתיב (ויקרא יח, טז) עֲרֹת אִשְׁתְּ אָחִיךָ וגו', ובלא בנים (דברים כה, ה) בְּמָה יבֹא עֲלֶיךָ, וכתיב בערות אשת אח (ויקרא כ, כ) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת כָּל חֻקְתָי... וכלאים (דברים כב, יא) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִים, וסדין בציצית מותר, וכתיב ביה חוקה (ויקרא יט, יט) אֶת חֻקְתֵי תִשְׁמְרוּ. שעיר המשתלח, דכתיב (ויקרא טז, טו) וְהַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעֶזְאֵזֶל יִכַּסּ בְּגָדָי, והוא עצמו מכפר על האחיים, וכתיב ביה (שם טז, לד) וְהִיָּתְּתָה אֶת לֶכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם. פרה מנין, דתנן כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים, והיא גופה מטהרת בגדים, וכתיב בה חקה, זאת חקת התורה". שכן אמרו בגמרא יומא (ד, כ): 'היינו דקאמר שלמה (קהלת ז, כב) אֲמַרְתִּי אַחְכָּמָה הִיא רְחוּקָה מִמְּוִנָי, ולכן המדרש מפליג מחכמת שלמה, שנאמר בו (מלכים א, ה, י-א): 'וַתִּרְבַּח חֲכֵמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכֵמַת כָּל בְּנֵי קִדְוֹם וְיִמְלַח חֲכֵמַת מִצְרַיִם. וַיִּחְכַּם מֶלֶךְ הָאֲדָם מֵאִיתָו הָאֲדָרָי וְהִיָּמוּ וְכָלְלַל וְדָרְדַּע בְּנֵי מְחֹול וְהִיָּ שִׁמוּ בְּכָל הַגּוֹיִם סְבִיב'. ואפילו הכי לא השיג טעם פרשת פרה כדאמר: 'אֲמַרְתִּי אַחְכָּמָה הִיא רְחוּקָה מִמְּוִנָי'. ומפרש הרב חיד"א (נחל אשכול קהלת ז, כב): "שהקדוש ברוך הוא אמר לשלמה שאל מה אתן לך, ולא שאל אלא החכמה. ועם כל זה לא השיג טעם פרה אדומה, כמו שאמרנו רז"ל. וזהו שאמר, אמרתי אחכמה, כשהיה לי רשות לשאול - לא שאלתי אלא החכמה, וזהו אמרתי אחכמה. ועם כל זה היא רחוקה ממני, דייקא, ולא ממש רבינו ע"ה. והרב המג"ן ז"ל

³ שכן בשם הו"ה ההיא הראשונה רומזת על בינה, וההיא השנייה על מלכות.

נתרם לרפואת

הרב אברהם אבא בן ביילא

וזוגתו מרת אטל פערל בת מלכה

ישלח דבריו וידפנסם במהרה בימינו אמן

נתרם לזכות

הרה"צ ר' מרדכי זאב

בן מלכה

נתרם לרפואת

הרב יהודה דוב בן יוסל

מוסר מן הים

המתחדשים, שידעו כולם שאיתו אי אפשר להתחיל. וכמו שנאמר (ישעיהו נא, כג): "שְׁחִי וְנַעֲבָרָה". וכמו שאמר ר' עקיבא (יבמות ככא, א): "וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי, מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו". והוא פירוש הכתוב כי עם קִשָּׁה עָרַף אֶתָּה (שמות לג, ג), וכמו שאמר הנביא (ישעיהו ג, ו): "גִּי נְתַתִּי לְמַכִּים וְלַחֲיִי לְמַרְטִים פְּנֵי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִקְלָמוֹת נֶרְקָה". ואפילו אם יכניו פצעוני, (תהלים מז, כג): "כִּי עֲלִיף הֶרְגְנִי כָּל הַיּוֹם נַחֲשָׁבְנוּ כְּצֶאֱנָן טִבְחָה". וכמו דאמרינן בהושענות: "ההרוגה עליך. ונחשבת כצאן טבחה. זרויה בין מכעיסה. חבוקה ודבוקה ברך".

שכן בני ישראל הם: "חידה ליחודך", חיילי המלך משרתי המלך ששמו נקרא עלינו. ואמרו במדרש (ילקוט שמעוני תורה מטות רמז תשפה): "בוא וראה כמה צדיקים וחסידים שפך עשו דמו, ואף קבורה לא נתן להם, שנאמר (תהלים עט, א) שִׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם וְיִשְׁלַח יְיָ אֶת הַקּוֹבָר, מה עשה הקדוש ברוך הוא היה נוטל מדם כל נפש ונפש וטבל על פורפירון שלו עד שצבעה דם, וכשיגיע ליום הדין לובש אותה פורפירא ומראה לו גופו של כל צדיק וצדיק רשום עליה, שנאמר (תהלים קי, י): "יִדְּן לַאֲדָמָה וְדָם יִדְּפֹף".

ברוך הוא (יחזקאל לה, ו): "אִם לֹא דָם שָׁנֵאתָ וְדָם יִדְּפֹף". לבוש המלך הוא 'לבוש מלכות', וכל מהותו של מלך הוא על ידי הלבוש, והקדוש ברוך הוא משתבח בלבוש זה שנתנו לו במסירות נפש. וכן כתב הלבוש בהקדמה: "קראתי שם הספר הזה לבו"ש המלכות, מאן מלכי רבנו, כי הוא לבוש וחלוק לרבנו. גם לצעירים המתחילים בלמוד שיתלבשו בו בילדותם ויהיה שגור בפייהם, יען כי הוא כולל ומכסה כל הגוף מבפנים ומבחוץ". ובאמת בגד יפה שהתלכלך גם כשמכבסים אותו אין זה יפה כמו לפני שהיה מלוכלך. אבל אצל הקב"ה אינו כן, אלא הטהרה מחזירה את הבגד ליופיו, ולא זו בלבד, אלא מיפה את הבגד עוד יותר ממה שהיה מלפנים. ולכן לא יסתפק האדם רק במחילה על חטאיו, אלא יש לו להיות 'עם קשה עורף' בטהרתו, ובה יוסיף טהרה על טהרתו שלפני החטא, וכך יעלה למעלה ממדרגתו הקודמת שלפני החטא. והוא לבוש המלכות שצריך האדם ללבוש. (שיעור

520 כי תשא פרה תשפ"א)

ממשיך המדרש למנות עוד שני טהורים היוצאים מן הטומאה: "ישראל מעובדי כוכבים, העולם הבא מעולם הזה". והנה שעולם הבא הוא טהור כל אדם יודע, אך לא כל אחד מבין שהעולם הזה הוא עולם טמא, וזה בא המדרש ללמדנו: "שאי אפשר להשיג מעלת עולם הבא, אלא באמצעות המעשים טובים שבעולם הזה", (ביאור האמרים תנחומא ריש חקת). דאף על פי שהעולם הזה הוא עולם טמא, אך רק על ידי הזהירות בעולם הזה אפשר להשיג עולם הבא.

ואם תאמר בבטן מי היו ישראל נתונים, שיקרא שיצאו מתוך אומות העולם. יש לומר דמקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ד, לד): "לְקַחְתָּ לֹא גוֹי מִקִּרְבֵּי גוֹי". ואמר ר' אבא בר כהנא בשם רבותינו (שוחר טוב בובר מזמור קז): "כעובר שהוא נתון במעי הבהמה, וכשם שהרועה נותן ידו ושומטה ממעיה, כך עשה הקדוש ברוך הוא לישראל ממצרים להוציאם, שנאמר לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" (דברים ד, לד).

אחר כך (פרשה ג) אמרו: "זאת חקת התורה וגו' - רבי יצחק פתח (קהלת ז, כג) כָּל זֶה נְסִיתִי בַחֲכֵמָה אֲמַרְתִּי אֲחַפְּקָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי, כתיב (מלכים א, ט) וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חֲכֵמָה לְשִׁלְמֹה, מהו (מלכים א, ט) כחול, רבנו אמרי נתן לו חכמה כנגד כל ישראל, שנאמר (הושע ב, א) וְהָיָה מִסֵּפֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם וגו', אמר רבי לוי מה חול גדר לים כך היתה חכמה גדולה לשלמה, מתלא אמרין דעה חסרת מה קניית, דעה קניית מה חסרת". שכן במעלת החול נאמר (ירמיהו ה, כב): "אֲשֶׁר שָׁמַתִּי חֹל גְּבוּל לַיָּם". ואפילו גל גבוה שרוצה לשטוף את כל העולם, בהגיעו לחול חוזר לאחוריו. כך גם שלמה המלך בחכמתו עשה אזניים לתורה (עירובין כא, ב יבמות כא א), וגדר בחכמתו שלא יעברו על חוקי התורה, וכמו שהחול גבול לים, כך חכמתו גבול לים התורה.

ולכן כל אדם בעת שלומד תורה, ובפרט בפרשת פרה שהיא מטרת טמאים ומטמאת טהורים, יש לאדם לגדור עצמו שלא יצא חוץ לגבול התורה, פן יכנס בו עבודה זרה - עבודה שהיא זרה לו, ולא יקבל את הסברות החדשות של אותם שמראים פנים שלא כהלכה, וכל אדם צריך להיות גדר לתורה, לומר 'לא' אחד לכל אותם

במדרש בפרשת חקת (פרשה ט) דרשו כמה ענינים בענין פרה אדומה. תחילת המדרש: "זאת חקת (במדבר יט, ב), זהו שאמר הכתוב (איוב יד, ד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְּמֵא לֹא אֶחָד - כגון אברהם מתרח". ופירש הרב עץ יוסף: "אברהם מתרח כו' - כלומר על פי טבע המציאות מי יתן זה. כי הבן נתח מירך האב, והיה צריך להיות שוה בתכונתו. רק ה' אחד נתן בזה טבע מיוחד על דרך הבא לטהר מסייעין אותו". ומפרט המדרש: "חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, מרדכי משמע".

כד נתבונן חזינו דנקט התנא בדרך לא זו אף זו, שכן לכולי עלמא אברהם טהור ותרח טמא, שכן דרש רבא את הכתוב: "אֶלֶּהֵי אֲבֹרְהָם (תהלים מז, ז) שהיה תחילה לגרים" (סוכה מט, ב), ואם כן אביו תרח אינו בכלל הקדושה, שהרי אברהם אבינו כביכול נתגיר ונפרד מאביו. אחז כבר היה מלך מישאל, אך דרשו בגמרא (מגילה יא, א) מאי דכתיב (דברי הימים ב, כב): "הוא המלך אֶחָד - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו". ויצא ממנו חזקיה שהיה מלך צדיק עד שביקש הקב"ה לעשותו משיח (סנהדרין צד, א). אף מה שאמרו יאשיה מאמון, עיין בגמרא סנהדרין (קג, ב) גודל רשעותו: "אמון בא על אמו". ולעומתו היה יאשיהו צדיק גמור, ואף שפגעה בו מדת הדין הצדיק עליו את הדין, כמו ששינו בגמ' תענית (כב, ב): "כי הוה ניחא נפשיה, חזא ירמיהו שפותיה דקא מרחשן, אמר שמא חס וחלילה מילתא דלא מהגנא אמר אגב צעריה, גחין ושמעיה דקא מצדיק עליה דינא אנפשיה, אמר צְדִיקִי הוּא ה' כִּי פִּיהוּ מְרִיתִי (איכה א, יח), פתח עליה הריא שענתא רוח אֶפְיֵנו מְשִׁיחֵי ה' (איכה ד, ט)".

אך מה שאמר המדרש: "מרדכי משמע" צריך ביאור, והרי שמעי היה ראש הסנהדרין (רשי" שמואל ב פרק טז פסוק י), ואיך ידרשו חז"ל: "מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְּמֵא לֹא אֶחָד". וכבר הקשה כן במהרז"ל: "וצריך עיון איך קורא את שמעי לטמא, הרי היה מגדולי הדור כמו שכתוב שחושבו מהשרים הגדולים של דוד (מ"א א, ח) וְצִדְקָה וְכִפְרוֹ וְכִפְרוֹ בְּן הַיּוֹדֵעַ וְנִתְּנוּ הַנְּבִיאִי וְשִׁמְעִי וְרַעֲיִי וגו', ואמרו חז"ל שהיה רבו של שלמה, ואם על שחרף את דוד, הרי עשה תשובה, וגם קיבל ענשו". ומתוך המהרז"ל: "וייתכן שדעת חז"ל שמרדכי נולד מזרע שמעי שנולד קודם שעשה תשובה".

^א ואמנם מצינו שנחלקו אם עובר ירך אמו (עיין יבמות עח, א), אך לאחר שנולד לכולי עלמא ברא כרעיה דאבוהי הוא, כדקימא לן (עירובין ע, ב): "יורש כרעיה דאבוה הוא".
^ב ועיין בפרשת חקת תשע"ט (699 אות ב), שהובא תירוץ מהגר"ח פלאגי בספרו זכירה לחיים (סדר חקת) ובנו ר' אברהם בספרו אברהם אזכור (סדר חקת).

מעשה מן הים

אותי לקיים מצות חסד בגופי, הרי כל הזמן עומדים לפני ומבקשים לשמשני ולא נותנים לי לעשות מאומה, ורק עתה היה לי פעם אחת אפשרות לגמול חסד. וכבר אמר ר' יהושע (ויקרא רבה לד, ח): "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית". ומזה ילמד כל אדם, כמה כדאי לו לחזור אחר מצות חסד אפילו כשהוא חושב שאינה לפי ערכו, מכל מקום מצוה שבאה לידו אל יחמיצנה, וישמח על הזכות הגדולה שהתגלגלה לפתחו, לתקן את העולם על עמוד גמילות חסדים בגופו. שכן כבר עבר עלינו כל כך הרבה הרפתקאות, ועתה מזכנו הקדוש ברוך הוא לתקן את העולם אחר כל כך הרבה שנים שאנו בגלות, ולהעמידו על עמודיו שנזכה לצאת מן הגלות לגאולה. (שיעור 520 כי תשא פרה תשפ"א)

שמעתי מזקני טבריא, שרבינו חזקיה מדיני בעל השדי חמד היה גדול הדור, והתגורר בחברון. פעם אחת הגיע לבקר בטבריא, וכאשר נכנס למקוה, ביקש ממנו איזה יהודי שלא הכירו האם הוא יכול לגרד לו בגבו, שמח בעל השדי חמד על המצוה הגדולה שנקרתה לידו לעזור ליהודי ועזר לו בשמחה, אך כאשר יצא, ראה את כל זקני טבריא ממתנינים לבעל השדי חמד לילך עמו לבית הכנסת, מיד הבין אותו יהודי שטעה והתמלא צער ומרמור על עצמו, איך העיז פניו בגדול הדור לבקש ממנו לגרד לו בגבו והוא דרך בזיון, ולכן נפל לרגליו וביקש את מחילתו על שלא הכיר במעלתו.

אמר לו בעל השדי חמד, אדרבה הרי אני אסיר תודה אליך, על שסוף סוף זיכיתי

ציוני דרך

שבעת ימי המילואים אבלות מחיים

מצינו טעם מיוחד בענין שבעת ימי המילואים שהוזכרו בסוף פרשת צו (ויקרא ת, לג): "וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מִלְאֵת יְמֵי מִלְאֵיְכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יְדְכֶם", ובפשטות היה כדי לחנוכם במצוות. אמנם בירושלמי במועד קטן (פ"ג ה"ג ד"ה ב-ג, א) שנינו: "ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירה שמע לה מן הדא (ויקרא ח לה) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמתם את משמרת משכן ה' - כשם ששימור הקדוש ברוך הוא על עולמו שבעה, כך אתם שמרו על אחיכם שבעה. ומניין ששימור הקדוש ברוך הוא על עולמו שבעה (בראשית ז ז) ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ. ומתאבלין קודם שימות המת? אלא בשר ודם שאינו יודע מה עתיד להיות אינו מתאבל עד שימות המת, אבל הקדוש ברוך הוא שהוא יודע מה עתיד להיות שימר על עולמו תחילה". נמצא שבפרשת צו מצינו שבעת ימי אבילות שהתאבלו אהרן ובניו על נדב ואביהוהא שעתידיים להסתלק מן העולם, והחידוש היה שגם נדב ואביהוהא כביכול ישבו שבעה על עצמם עוד קודם שמתו מן העולם. וה' יתברך ישמור ויציל את כל ישראל שלא יצטרכו לישוב שבעה כלל. (שיעור

555 צו תשפ"א)

כאילו הקריב

אמר ריש לקיש: "מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. אמר רבא האי לעולה למנחה, עולה ומנחה מיבעי ליה, אלא אמר רבא כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה [ולא חטאת] ולא מנחה ולא אשם. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם", (מנחות קי, א). והקשו הקדמונים למה מצינו בגמ' שבת (שבת יב ב) על רבי ישמעאל בן אלישע דקרא והטה: "וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה". וכי רבי ישמעאל בן אלישע לא עסק בכל הימים הללו בתורת חטאת שיהיה נחשב לו כאילו הקריב קרבן חטאת, ולמה יוצרך להביא קרבן ממש. ועיין בספר חן טוב (פרשת צו) שהביא קושיא זו, וכתב: "ואין לומר שלא רצה לקרות בתורת חטאת כדי להביא חטאת שמנה לבית המקדש, שהרי יותר טוב להסיר חטאתו מעליו. אכן במה שאמרו יובן, שגם אם קרא בתורת חטאת לא נתכפר חטאתו לגמרי חלק אכילת הכהנים, לכן צריך להביא חטאת שמנה. ולכן אנו מתפללין לפני ה' שישבי שכנינו לציון ויחזיר עבודת בית המקדש למקומה, גם אם עתה אנו משלמים פרים שפתינו, יען לא נשלם הכפרה מה שתלוי באכילת הכהנים". (שיעור 50 צו שבת הגדול תשפ"א)

ימי הילולא - ממצולות ים

כ"א אדר תקמ"ז | הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

לא יהא לה נהמא דכסופא היא נבראת כידוע, וזהו ההכרחי ללמדה כל התורה כולה, כי אילולי זה לא היה באפשרי להנשמה בבואה אל הגוף החומרי להתגבר עליו לשבר תאוותו וההכרחי ללמדו כל התורה שעל ידה יכול לשבר כח ותאוות הגוף. ועוד אם לא היו מלמדין אותו, לא היה באפשרי לקבל וללמוד אחר כך את התורה, לכן מלמדין אותה מתחילה כדי שאחר כך בנקל תוכל לקבל וללמוד התורה, אך אם היה נשאר כך בלתי סטירת המלאך לא היה תועלת בבריאותו כלל, כי לא היה צריך שום עבודה ופעולה לעבוד ולשבר כח התאוה, כי היה כבר מלא תורה כאשר היו מלמדין אותו מתחלה בקדושה בא המלאך וסטרו על פיו ומשכחו, אך אף על פי כן נשאר הרושם שנרשם בו בזה שהיו מלמדין אותו כל התורה, וצריך האדם לעבוד בכל כחו והתאמצות לעורר את הרושם הנרשם בו לבא אל המעלה שהיה בו קודם בריאתו כמו שהיה במחצבתו מתחת כסא הכבוד". (שיעור 46 שמות תשפ"א)

מתודתו

הגמרא בנדה (ג, ב): "דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו, לפנקס שמקופל ומונח. ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על ב' ארכובותיו, וב' עקביו על ב' עגבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה, ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו. וכיון שיצא לאויר העולם, נפתח הסתום ונסתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת. ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (איוב כט, א) בְּהֵלוּ גְרוֹ עָלַי רְאֵשִׁי לְאוֹרוֹ אֶלְךָ חֶשֶׁךְ... וכיון שבא לאויר העולם - בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה".

ואיתא מהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע (ליקוטי שושנת ד"ה משוך חסדך): "ויש ליתן טעם לשבח לזה שמתחלה מלמדין אותה ואחר כך המלאך סטרו. ונראה לי שמתחלה הנשמה ששוכנת תחת כסא הכבוד, ולמען

מתאמרא בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שאמר שאפילו אם לא יתקיים כל החבלי משיח יאמינו בה' ובתורתו. ובאמת מקובל שהרה"ק מליזענסק ביטל את החבלי משיח. והרה"ק מבעלזא זי"ע כאשר אמרו לפניו שהשואה האידימה היתה חבלי משיח, אמר מיד חלילה חלילה חלילה, שכן חבלי משיח הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ביטלם. (שיעור 820 נח תשפ"א) יש לציין, הרה"ק בעל התניא קרא שם ספרו 'ספר של בינונים', וכמו שכתב לבאר בריש הספר (פרק א) את דברי רבא (ברכות סא, ב): "כגון אנו בינונים. אמר ליה אביי לא שביק מר חיי לכל בריה". ובספרו מורה את הדרך לבינונים. וספרו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע נקרא 'ספרן של צדיקים', והוא דרך לצדיקים. ומענין זה יש לידע שהכוכבים שנדפסו בנועם אלימלך יסודתם בהררי קודש, ומקובלנו שכוכבים אלו כתבם הרה"ק ר' אלעזר בנו, במקום שהיה לו גילוי אליהו. (שיעור 84 בראשית תשפ"א)

יוצא לאור על ידי מכון בים דרך

לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com

קוראים יקרים!! גליון זה מופץ ברוך ה' בכאלף בתי כנסיות ברחבי ארץ ישראל ובעשרת אלפים עותקים, בואו טלו חלק במצוה, ועזרו לנו לעמוד בהוצאות הכבודות. יש לכם שמחה ברוך ה' או יארציט, חושו וטלו חלק בנשיאת הארון בסך 500 ש"ח. אפשר לתרום בכל עמדות נדרים פלוס תחת השם גליוני בים דרך, או להתקשר לטלפון 0556712159